

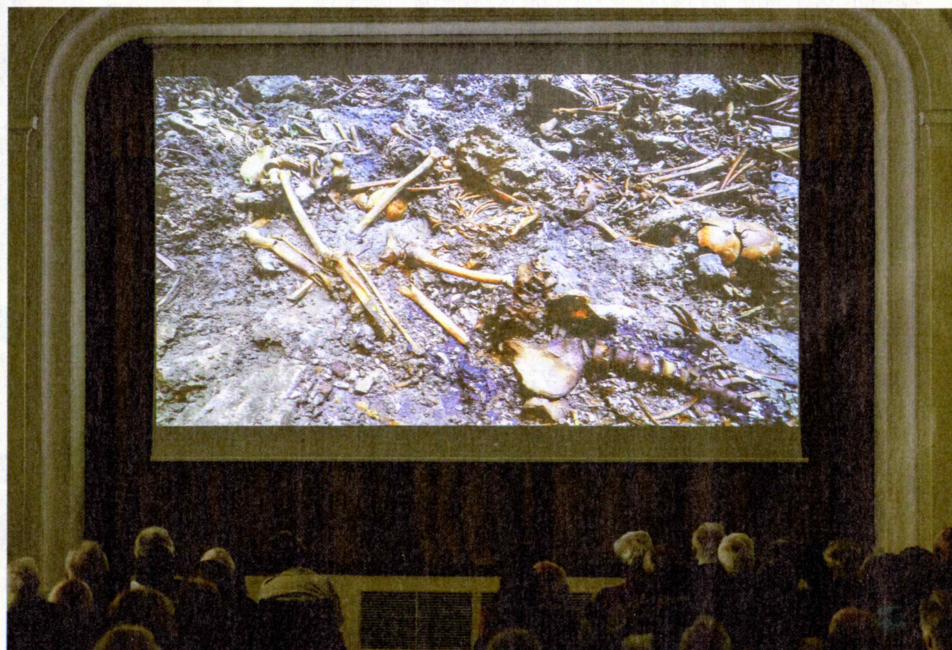
3450 – Bratomor v Jami pod Macesnovo gorico

»Film je brutalen, je radikalen,« je pred projekcijo filma v Zavodu sv. Stanislava dejal predsednik Komisije Vlade RS za reševanje vprašanj prikritih grobišč dr. Jože Dežman in ob tem povzel besede upokojenega nadškofa Antona Stresa, da tu ni kaj dosti za reči, bolj za jokati.

Po besedah dr. Jožeta Dežmana je bil dokumentarni film »3450 – Bratomor v Jami pod Macesnovo gorico« na ministrstvu za kulturo cenzuriran. »Treba pa je vedeti, da je za predstavitev tega, kar boste videli, Republika Slovenija plačala okrog dva milijona evrov,« je uvodoma poudaril dr. Dežman, ki se je pod omenjeni film podpisal kot scenarist in režiser. Film pripoveduje zgodbo o umoru 3450 slovenskih vojnih ujetnikov v Jami pod Macesnovo gorico, tako o njihovi poti v smrt kot o skrivanju in odkrivanju resnice o zločinu. V filmu nastopajo tudi pričevalci, in sicer Janko Car, Janez Janša st., Uroš Košir, Petra Leben Seljak, France Dejak, Luka Rozman, Nikolai Tolstoy in Milan Zajec. Film je bil prejšnjo sredo zaradi velikega zanimanja predvajan kar dvakrat, in sicer v petek, 17. maja, na ukinjeni nacionalni dan spomina na žrtve komunističnega nasilja pa si ga boste lahko ogledali tudi na televiziji Nova24TV.

Umorili en odstotek prebivalstva

»V Jugoslaviji je bilo po komunističnem prevzemu oblasti jeseni 1944 do začetka leta 1946 pomorjenih več kot četrta milijona vojnih ujetnikov in civilistov. V Sloveniji je bilo umorjenih več kot 15.000 prebivalcev Slovenije, 10.000 ljudi z območja Neodvisne države Hrvaške, več kot 10.000 Srbov in Črnogorcev, več tisoč nemških vojnih ujetnikov in drugih.« Tako se začne dokumentarni film »3450 – Bratomor v Jami pod Macesnovo gorico«, v ka-

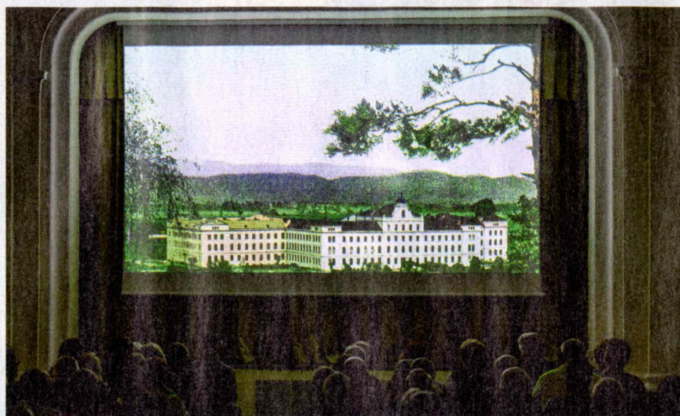
Izkop posmrtnih ostankov 3450 umorjenih nad Jamo pod Macesnovo gorico je potrdil točnost pričevanja tistih, ki so pobegnili iz jame.

terem izvemo, da danes Komisija Vlade RS za reševanje vprašanj prikritih grobišč raziskuje več ko 800 prikritih grobišč in morišč, predvsem iz maja in junija 1945. V slovenski državljski vojni pobijejo okoli 30.000 prebivalcev Slovenije, od tega jih komunisti pobijejo okoli 25.000, protikomunisti pa okoli 5.000. V najhujšem bratomornem zločinu v slovenski zgodovini so komunistične oblasti po koncu druge svetovne vojne umorile več kot 15.000 slovenskih vojnih ujetnikov in civilistov ali en odstotek prebivalstva Slovenije. Ob koncu vojne se je na Koroško vrnilo več kot 30.000 vojakov jugoslovanskih protikomunističnih enot in civilistov. Na konferenci zaveznikov na Jalti niso odločali o njihovi usodi. Po dogovoru med jugoslovanskimi oblastmi in britansko vojsko so od 18. do 23. maja 1945 vrnili v Jugoslavijo več kot 12.000 Hrvatov, 24. in 25. maja okoli 5.000 Srbov in še 1.000 Črnogorcev, od 27. do 30. maja pa več kot 11.000 slovenskih vojnih ujetnikov in 600 civilistov. Britanci so jim zagotavljali, da jih peljejo v taborišča.

»To je prst Božji«

Da se je projekcija omenjenega doku-

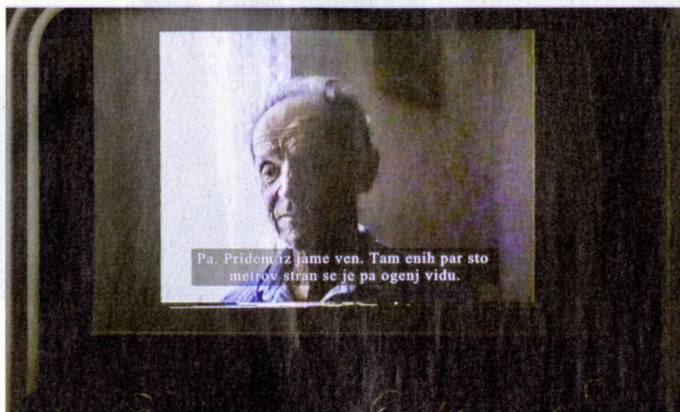
mentarnega filma zgodila v Dvorani Matije Tomca Škofijske gimnazije v Šentvidu nad Ljubljano, ni naključje, kot tudi ni naključje, da je dr. Dežman postavil razstavo s podobnim naslovom »3450 umorjenih/Jama pod Macesnovo gorico – slovenski Katin« v Platonovo votlino omenjenega zavoda. Prav v tej stavbi je bilo namreč najhujše uničevalno koncentracijsko taborišče za Slovence v vseh treh totalitarnih režimih. »Temu se reče prst Božji. Razstavi je bilo prepovedano, da bi bila v Muzeju novejši in sodobne zgodovine Slovenije, Zavod sv. Stanislava pa je zanj najboljši primeren kraj – od tod je namreč teh 3450 umorjenih v Jami pod Macesnovo gorico šlo v smrt. Tu je bilo koncentracijsko taborišče, iz katerega so odpeljali v smrt verjetno več kot 80 odstotkov tu interniranih slovenskih vojnih ujetnikov. Komaj kje je bilo taborišče s tako smrtnostjo taboriščnikov! Razmere so bile strahotne; tisti redki, ki taborišče preživijo, po dveh mesecih pridejo ven taki, kot da bi bili bistveno dlje v nemških koncentracijskih taboriščih: pridejo s 40 kilogrami, bolni, obnemogli in predvsem psihično uničeni za dolga leta,« je dejal dr. Dežman. Tako v filmu kot tudi na raz-

Koncentracijsko taborišče v Šentvidu nad Ljubljano je bilo najhujše uničevalno koncentracijsko taborišče za Slovence v vseh treh totalitarnih režimih.

France Dejak je svoje spomine skupaj s Francetom Kozino in z Milanom Zajcem objavil tudi v knjigi Ušli so smrti.

Anonimno pričevanje Janeza Janše st. so leta 1993 objavili v Družini, o njegovem pobegu je pisal sin Janez Janša ml. v svoji knjigi Okopi.

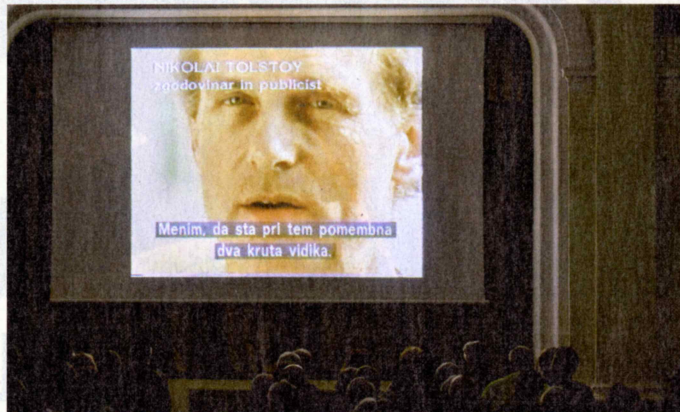
stavi je predstavljeno ključno pričevanje bratov domobrancev Antona in Franca Mehle, ki sta se maja 1945 javila oblastem. V Šentvidu sta delala v ambulanti in bila potem odpeljana v smrt. Njuna pisma – nekaj jima jih je uspelo prethotapiti do domačih – kaže ta podoba razmer. Za lakoto v taborišču na primer napišeta: »Če bi jedli tako, kakor jemo tukaj, bi bilo od enega leta zadosti za 15 let.«

Pobegli iz jame pričajo

Dr. Dežman tako opozarja, da Slovenija še vedno trpi za množico dolgoročnih posledic tabujev, laži in mitomanije o zločinih titoizma. Ena takih je, naj bi bili umorjeni, ki sta jim posvečena tako razstava kot film, obsojeni. Druga, naj bi bili o njihovi usodi razpravljali na konferenci na Jalti. Tretje zavajanje je bilo o morišču in grobišču v Jami pod Krenom, kjer je bil julija 1990 simbolni pogreb slovenskih umorjenih in so komunistične oblasti zatrjevale, da so bili tam umorjeni slovenski vojni ujetniki. Resnica pa je ta, da sta leta 2004 Pavel

Dokumentarni
film »3450 –
Bratomor v Jami
pod Macesnovo
gorico« si lahko
ogledate v
petek, 17. maja,
na televiziji
Nova24TV.

Jamnik in Mitja Ferenc izvedla natančnejši izkop predmetov v vrtači nad Jamo pod Macesnovo gorico in po objavi rezultatov Mitje Ferenc od leta 2006 vemo, da je Macesnovo gorica morišče in grobišče slovenskih umorjenih. To je z raziskavami leta 2017 potrdila ekipa Uroša Koširja, dokončno pa se je potrdilo leta 2022 z izkopom posmrtnih ostankov 3450 umorjenih. Ta izkop je potrdil tudi točnost pričevanj tistih, ki so pobegnili iz jame. Tako prvi svoje spomine na pobeg iz jame pod Ma-

Zgodovinar Nikolai Tolstoy je obsodil britanske oblasti, ker so jugoslovanske vojne ujetnike in civiliste izročile komunistični Jugoslaviji. Zaradi tega je bil obsojen na kazen milijon funtov in pol, a je ni plačal.

Za izročitev slovenskih vojnih ujetnikov in civilistov iz Avstrije se je 18. maja 1945 z Britanci dogovoril France Hočevar.

cesnovo gorico objavi Milan Zajec leta 1945, Franc Pozelnik pa leta 1963. France Dejak, France Kozina in Milan Zajec so svoje spomine objavili večkrat – tudi v knjigi Ušli so smrti. Anonimno pričevanje Janeza Janše st. so leta 1993 objavili v Družini, o njegovem pobegu je pisal sin Janez Janša ml. v svoji knjigi Okopi. Janko Svete je po pobegu iz jame živel v Sloveniji in čez nekaj let utonil. Iz jame se je rešil tudi Karel Turk, ki pa ga je njegov oče prijavil oblastem in so ga umorili. [D]